

Titel: Forsøg til et nyt Ugeblad uden Titul: Saa skal man ey laste Titelen; I disse kritiske Tider maae man forekomme Alt. No. 1.

Citation: "Forsøg til et nyt Ugeblad uden Titul: Saa skal man ey laste Titelen; I disse kritiske Tider maae man forekomme Alt. No. 1.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 18*, Morten Hallager, 1772, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_018-shoot-workid2_018_010.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 18

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

**Forsøg til et nyt Ugeblad uden Titul:
Saa skal man ey laste Titelen;
I disse kritiske Tider maae man forekomme Alt.
No. I. Valsprog: Tres faciunt Collegium. Det er
udlagt paa Dansk: Ganz Dänmark, Deutschland
qvillt von nüchtern Schrejern. von Haller.
Kiøbenhavn, 1772.**

Trykt hos Morten Hallager, boende paa Nørreaade i No. 245.

2

Med Tilladelse at træde frem paa den lærde Tumbleplads. At jeg ey er saa slet en Karl, kan man nok see af mine Valsprog. Jo, jo, to Valsprog paa et Blad! Den Karl er lærd. Bagatell! jeg kunde, om jeg havde villet, endnu have opsøgt Hollandske, Engelske, Franske Valsprog, ey at tale om Græske, Hebraiske og Mallabariske, hvis Autorer jeg kan uden ad. — Men bau! hvad skal jeg skrive? Her staaer jeg - Nu griner alle de andre Ugeblade mig ud. Ak! nu mærker jeg, et Ugeblad at skrive er ey saa let en Sag, og bestaaer just ikke i et Valsprog, uagtet samme kommer Materien saa nær, som Øster er Vester. Got! jeg vil rose mig selv, her finder jeg riig Materie. Og derimod vil jeg laste alle andre. Her har jeg ikke mindre Materie. Af saadanne Exempler har jeg nok for mig. Jeg seer den eene Ugeblad skriver ivrer imod den anden, og det kommer mig for, som to Staaere for en Dør, der misunder hinanden et Stykke Brød. Ja, jeg kan jo og bruge det Kneb, at i det jeg roser mig selv, kan jeg bagtale og forringe de andre; thi saa kan det jo ingenlunde feile, de Eenfoldige, som ey veed, egen Roes stinker, jo vil holde mig for den Gieveste og Lærdeste. F. Ex. Du Kiøbenhavns Allehaande, som Qvinder kommer i Pølse, og som Urtekræmmerne i sin Tid vil bruge til deres Allehaande, hvad bilder du dig ind? Tør du vove

du dig ey for de medicinske Vaaben, Pulver og Piller? Vil du giøre dig til Gode paa andres Regning og Bekostning? det er alt for Doctermæssig. Jo, jo, du har got spillet dit Kort, og vovet dig yderlig, enten du saa har vovet dig paa egne eller andres Vegne. Veed du ey, den, der lader sig lokke til at stiele, skal lade sig nø-

3

de til at hænge. Og veed du ey, Docterne ere de farligste at binde an med? Tænk paa Moliere, som i sin Sygdoms og Døds Stund ey kunde faae en Docter til sig, fordi han havde giort Nar af bem. Han døde, og det kunde han endelig og foruden Docters Hielp. — Seer du ey, mit kiere Allehaande! hvorledes Docter Unzer selv i Altona skielver for denne Rival. Havde han kunnet drømt det mindste om, at der i sin Tid vilde have opstaaet en medicinisk Tilskuer i Kiøbenhavn, havde han nok ladet blive, at giøre 4de Oplag af Der Artz. Jo, jo, Stakkels Unzer, (nu kommer jeg til dig) du har ey, Complimenter tilsidesat, en Unze Forstand, mod dennes Pund. Vogt dig kuns for dennes Todenschlag. Dog, maaskee du er allerede død af Forskrækkelse og Angest, og alle dine Skræk Pulvere vare her forgieves. Thi saa slap du blev i Enden, saa fyndig viser denne sig i Begyndelsen, og hvad har vi ikke da at vente, inden han under vor Himmelstrøg faaer giennemstrøget sin Curfum af 12 Bind; thi han vil vel dog ikke være ringere, end du, og det NB. af sin egen Hierne, naar vi undtager D. Todes afbrudte Læredigt om Menneskets Grumhed mod Dyrene første og anden Sang. Stor Skade! dette Digt ey blev betids færdigt; det havde vist vundet Selskabets Præmie, og vi faaet det fuldstændigt, som vi nu maae modtage afbrudt, og som et Supplementum til den Med. Tilskuer.

At disse Tanker ey ere sammenskrevne i en Slummer, men i vaagne Nætter, behøves ingen Forsikring for at troe. Jeg vil kun allene erindre, at den Med. Tilskuer ey efterkommer sin bevaagne Læsers C. Didrichsens Anmodning om, at fylde sine Blade med egne lærde Fostere, smukt avlede af hans egen Hierne, (der er Orm i al Frugt i Aar) og ey sammenraspe andres Arbeide til sit, at den Altonaiske Læge, om han ey vil lyde hiins Formaning: Du skal ey svare en D** paa sin Tale, en skal ligeledes skrige;

Il compilaît, compilaît, compilaît.

4

og saaledes curere den Med. Tilskuer med sine egne Piller (Det maae være fælt at sluge de Piller, man har selv giort) — Jeg gad dog nok seet disse to Læger i Haar paa hinanden. (Bed Klammerie kommer baade Løgn og Sandhed for Dagen) Jeg vil da haabe den medicinske Hydra fik saadanne Trykester af den Altonaiske Herculis Kølle, at han ihukom de mærkelige Ord: Læge! læg dig selv, og glemte at anvende sine Piller for at curere den, dog ey endnu sygelig, Fattiges Syge-Kasse, paa hvilken denne medicinske Hydra udspyer al sin Forgift, og som er en Torn i hans Øine. Da man med Sandhed kan spørge ham: Er dit Øye ont, fordi andres er got? Han fik nok saa lang en Næse, som Cervetti (alle Slags Næser hører og til et medicinsk Ugeblad) Den kortsynede Med. Tilskuer tænker (nu kommer jeg til dem, da man har endnu ingen Svar seet fra Hr. Agent Hold, og muelig han tier og foragter den Med. Tilskuers Sladder) Ingen fleere i Kiøbenhavn gjøre got, og giver Almisse, end de, der sender deres tvetydige Gaver til Adresse-Contoirt. Jo visselig, de maae troe mig vaa Autors Parole, ere der dog de, som gjøre got i Løndom, og ey lader den eene Haand vide, hvad den anden gjør. Gak du bort og gjør ligesaa. NB. ifald De vil gjøre got med deres eget og ey med andres. — Men at der jo kan være mange Veldædige, som ey har Leilighed at uddele selv, det kan jo være ganske formodentligt. Enten da disse Gaver nedlægges i verdslige eller geistlige Hænder, eller i Kirkeblokke og Tavler, eller i Pleie-Commissionernes Casse, ja hvad enten de kommer af Troen eller ikke, saa ere jo dog de Fattige Syge tiente med dem. Thi den Med. Tilskuer er dog saa honet at troe, at de Fattige, som Gaverne ere bestemte til, skeer ingen Uret eller Fornærmelse af de verdslige Hænder, i hvilke de betroes til Uddeling. (Beliam maatte og mod sin Villie sige Sandhed) — Han ivrer sig forskrækkelig mod de indsendte tvetydige Gaver, og vassende Taksigelser for samme. (Kan de der see Hr. Tilskuer, at Velsignelsen bliver vel beregnet) Det er sandt, der er indkomne adskillige Ga-

5

ver af adskillige Grunde; men bliver det ikke Giverens Sag, og bliver Gaverne ikke derfor lige kraftige for de Fattige? En Præst takker jo sin hele Menighed for Offer, mon man skulle troe, alle ofrer ham af et reent Hierte? Men han takker jo dog ligesaavel en Hykler, som den sande Christen. Han haaber det beste, det samme bør enhver anden. Og mon en Doctor ikke ligesaa vel kan tage imod en Douceur af en ugudelig Patient, som af en Gudelig? Mon han ansee dem for Blodpenge? Ja, maaskee, og derfor slænger dem i Templens Kiste. Ney, der maae de ey komme, Ja, Ja, saa kan han paa mine Ord med et roeligt Sind og god Samvittighed beholde dem selv. — Men det latterligste i alt dette er: at alle disse pharisæiske og hermaphroditiske Veldædigheds Gaver skulde ligesom blive gode og uskyldige, naar de kun enten leveredes til en Skriftefader, lagdes i Kirkeblokken, eller kom i Pleie-Commissionernes Casser, thi hertil, men ikke i verdslige Hænder, skulle alle Gaver, enten de vare onde eller gode, indflyde. Ynkkelig Snak og Bulder paa den lærde Tumleplads! mig tykkes dog, hvad de verdslige sindedes Gaver anbelanger, at disse meget vel kunde imodtages af verdslige Hænder, om de end havde 20 Lotterie-Collectioner, at de hellige og rene Hænder ey skulde besmittes af Blodpenge. — Dog saalænge det er tilladt at gjøre sig Venner af den uretfærdige Mammon, bliver det og ligegyldigt i Guds Øine, hvem der annammer Gaverne til at uddele, og, enten Uddeelsen skeer ved Jøder eller Græker, Præster eller Doctere, Geistlige eller Verdslige, staaer Gaverne lige høit opskrevne i de himmelske Protocoller.

Men Grunden til al denne overflydende sorte Galde er denne: Imod 10 Rdlr. til Syge-Kassen allene er ikke kommet 10 Sk. til Pleie-Commissionerne. See Med. Tilsk. No. 2. pag. 15. Dette er Aarsagen, hvi denne Tilskuer seer saa skiævt til Sygekassen. Er dette ikke talt som af en ægte Eli Søn, der forlangte det Feede af Folket, og naar de ey kunde faae, hvad de vilde have, sloge de omkring sig med Bander og Skiildsord. Jeg troer ey, Præsterne og Pleie-Com-

6

missionerne vil skylde denne deres Uskyldigheds Herold og Udraaber megen Tak; thi de behøver ligesaa lidet deres Retfærdiggjørelse af ham som Sygekassen tør frygte sig for hans Fordømmelse. — Just fordi Staden er fuld af Fattige og Elendige, just derfor indkommer saa, mange Gaver fra de Goddædige til dem. (Publicum kan nok see, hvad Forf. af det forvandlede Dannemark har sagt, deraf kan enhver troe, hvad han vil. Skiildsord afgjør aldrig en Sag undtagen ved gammel Strand) og Commisionerne vil jeg haabe, seer selv, at de Faltiges Tal er stort. Gid de kunde forsørge dem alle! — Det var en aabenbar Uret, om man vilde beskyldte vore Præster, at de ingen Nødlidende kiendte. Jo, til visse kiender de mange, men ofte maae klage: Kasserne ere tomme, dog har man ey endnu hørt dem beskyldte Sygekassen eller Spiisningskasserne derfor. Det er sandt; milde Konger og fromme Mennesker har beskikket Kierligheds Anstalter. Men enhver kan beskikke sig til Kierligheds Tiener, hertil behøves neppe Kongebrev, og allermindst Frihed af den Med. Tilskuer; thi om denne Næse-Kiendere vil see i alle Hul, og for intet vil opvarte hele Kiøbenhavns og Christianshavns Fattige, ja, betiene paa Dragør, for intet, vil jeg haabe, ikke een af hans Ordensbrødre, end ikke de, som kan kiøre og gjøre Figurer, og har 3 Gange 400 Rdlr. aarlig Løn, vil laste ham derfor. — Sygekassen er en Kierligheds Anstalt, og oprettet for fattige Syge. Salig Geheimeraad Bernstorff var den første, som understøttede den, da han vel saae, de Fattiges eget Tilskud var alt for ringe til dens

Bestandighed. Havde denne Salige Herre anseet den, som enten ulovlig, stridende mod det almindelige Beste, eller anseet den, som en skadelig Rival for Friderichs Hospital, eller andre Kierligheds Anstalter, tviler jeg paa, han havde understøttet et skadeligt Anlæg. Hans Exempel fulgte mange, endog Præster, blant hvilke Hr. Professor og Dr. Rottbøll udgav sine Prædikener Sygekassen til Beste, og Hr. Dr. Munther sine til Spiisningskaffen. Havde disse anseet det for syndigt, at betroe deres Gaver i

7

verdslige Hænder, havde de nok selv uddeelt dem, da de som Skriftefædre nok kiendte Nødlidende: Disse vil den Med. Tilskuer vel dog ikke kalde Pharisæer, eller beskyldte dem for Magelighed? — De offentlige anpriiste Gaver og Taksigelse for samme (det er jo dog en Pligt at takke for Velgiort, endog paa deres Vegne, som ey selv kan frembære deres Tak, men Tilskueren har vel aldrig hørt disse fattige Syges Tak, Ønsker og Bønner, naar de fra Sygekassen bliver husvalede) har gavnet, men ingenlunde skadet de andre Kierligheds Anstalter; i Anledning heraf er det Almindelige Hospital, St. Hanses Hospital, Qvæsthuuset, ja Børnehuuset selv bleven erindret, samme har og efter Skyldighed takket offentlig for samme Gaver, enten de vare Hermaphroditiske eller ikke, Pharisæiske eller Toldermæssige.

Pleie-Commissionerne vare ey til da, og hvem kan gjøre til, at de nu forbigaaes? Mueligt Publicum har ingen Fortroelighed til dem. Mueligt Forfatteren af det Forvandlede Dannemark har sagt mere i den Materie, end han maatte, og derfor skiældes af den Med. Tilskuer, mueligt han kan have gjort det ellers goddædige Publicum koldsindig imod dem. — De mange tusinde Spiisningssædler, som til Datum ere uddeelte og har mættet ligesaa mange Hungrige, stikker og Tilskueren i Øinene. Ja, han maatte nok plire ved det Syn.

Det Landerye, der gaaer af dem, kan han ingenlunde taale. Han vil, alt skal skee under lukt Laag, og ey kan fordrage andre faaer at vide, der ere gode og gavmilde Mennesker i Kiøbenhavn. Ja Hr. Tilsk. dette er ey allene bleven bekiendt for Dannemarks og Norges Indbyggere, men endog for fremmede Nationer og Folkeslag, som i offentlige Blade endog har anpriist den Kiøbenhavnske Goddædighed. Det lader jo dog ligesaa smukt, at blive berømt og bekiendt for Goddædigheds og Kierligheds Gierninger, som at blive omtalt for Hoer, Tyverie, Mord, Markskrigerie og Qvaksalverie. — Om Præsterne giver Spiisningssædler til friske Fattige og ey til usle Gamle og Svage, til dem, som har mange smaae Børn og rette Trangende, der-

8

udi har Spiisningskassen ingen Skyld. Om nogen fra andre Provinzer kommer løbende efter de andre Pleie-Anstalter, saasom de troe Rygtet, og ey kiender dem rettelig - - - nemlig de skal arbeide og pleies, da kunde jo en Tilskuer best oppasse saadanne. — Ingen nu omstunder er saa eenfoldig at troe, der nu gjøres Mirakler, naar man undtager den medicinske Tilskuer, som maaskee troer dette om sig og hans Ugeblad.

Skulde nu dette Forsøg til et nyt Ugeblad (NB. nyt; thi vi har ey endnu havt et uden Titul, saavidt jeg veed) finde Aftræk, og faae saa mange Lysthavers, som der til Dato er udgaaet. Spiisningssædler; (thi det er om Profiten vi gaaer. Ikke saa? Hr. Med. Tilskuer!) saa bliver jeg ved, naar det falder mig ind. — Jeg er lidt mindre forvoven end Allehaande; men dog ey meget bange for Premierministeren, den beskeedne Fylderie. Gud fri mig og hvert Menneske fra de øvrige Competenter til Elphenbeensstaven! (See den Medicinske Tilskuers hele No. 11 og 12.) Skulde mit Ønske blive opfyldt, haaber jeg, den Med. Tilskuer vil lukke sine Øine af Sorg og Græmmelse; thi da fik han kun lidt at see efter i det medicinske Fag, men fik da desmere at passe paa i det muntre Fag, især naar han i det Capitel troelig vil følge sin Forgænger, Patrollen, som flittig agtede alle saadanne vigtige Ting, saasom, Gilli, Lange og korte og alle Slags Næser, Pigernes Bomulds-Strømper & c. & c. & c.

Hr. Tilskuer! et Ord endnu; Vogt sig for Spionen i Nordmandens Hud. —